Housing and Rural Environment
Print ISSN: 2008 - 4994 Online ISSN: 2588 - 6215
Homepage: https://jhre.ir

Research on ecolodges in Iran; an analysis based on the paradigm funnel and systematic review

Nasrin Kazemi [1]✉, and **Fatemeh Nickravesh** [2]

1. Corresponding author, Assistant Professor, Department of Tourism Management and Economics, Faculty of Tourism, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: nasrinkazemi@ut.ac.ir
2. PhD of Student, Department of Human Geography and Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: nickravesh.f@ut.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received 28 March 2024
Received in revised form 23 May 2024
Accepted 10 August 2024
Available online 30 September 2024

Keywords:
ecolodge,
systematic review,
paradigm funnel,
sustainable development,
business development

ABSTRACT

Objective: Ecolodges are unique accommodations that adhere to the philosophy and principles of ecotourism, emphasizing the provision of distinctive experiences for tourists through local cuisine, interaction with nature, conservation of the natural and cultural environment, use of indigenous architecture and materials, family management, and community involvement. Despite the increasing number of ecolodges and the published research on them, no study has yet examined, classified and finally analyzed the dynamics of the scientific knowledge presented in this field in order to illuminate the future direction of research.

Method: This study conducts an analysis and evaluation of the published knowledge within the country, combining a systematic review and the paradigm funnel.
The most important scientific article indexing databases were selected to search and find relevant articles, including NoorMagz (46 articles), Magiran (64 articles), the Islamic World Science Citation Center (33 articles), the Comprehensive Humanities Portal (33 articles), and Google Scholar (68 articles). Of the total number of articles reviewed (244 articles), 170 articles were duplicates across the five indexing databases and were removed.

Results: The results show that 74 articles have been published in the country's scientific journals on these accommodations. The four fields of geography, tourism, architecture and management are the dominant themes in the scientific literature on ecolodges. Given the primary focus of the study on the paradigm funnel, one of the most critical points is the development of scientific knowledge related to ecolodges. The results show that most studies are at the first and second levels, which means that the existing research literature cannot be expected to provide in-depth knowledge and evaluation results regarding ecolodges.

Conclusions: The articles were categorized into 15 thematic groups, including architecture, sustainable development, customer orientation, quality management, empowerment, business development, crisis management, entrepreneurship, tourism development, socio-cultural development, business management, marketing, rural development, spatial planning and social responsibility. Of these, sustainable development and business development were the most common.

Cite this article: Kazemi, N., & Nickravesh, F. (2024). Research on ecolodges in Iran; an analysis based on the paradigm funnel and systematic review. *Housing and Rural Environment*, 43 (187), 71-82. https://doi.org/10.22034/43.187.6

© The Author(s).
Publisher: Natural Disasters Research Institute (NDRI).
DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]
[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

Introduction

With the growth and increasing use of different types of tourism, its services and products are also diversifying, leading to the emergence of different businesses in the tourism industry. One such tourism business, especially in tourist destinations, is the ecolodge. Ecolodges are a unique type of accommodation in the tourism market that seeks to interpret the philosophy and principles of ecotourism. They are small-scale enterprises located in natural settings, with local amenities and in harmony with the local architecture and natural landscape. In recent decades, the importance of ecolodges has led to a number of studies in different parts of the world. Looking at the history of research, we can see an increase in the number of articles published in the field of ecolodges with different approaches. Given the importance of ecolodges in rural and tourism development, it is predicted that more research will be conducted in this area in the coming years. Therefore, the present study aims to better understand the approaches and research methods in this field by examining, classifying and finally analyzing the dynamics of scientific knowledge presented on ecolodges in Iranian scientific journals. Please edit this text according to technical, literary standards:

The results will not only provide a picture of the scientific literature related to ecolodges in terms of scientific approaches and methods, thematic and knowledge areas, but will also clarify the path of future research by identifying emphasized topics, less attended topics and the scientific levels presented.

Method

In order to search and find relevant articles, the most important scientific article indexing databases were selected, including Noormags, Magiran, SID, the Comprehensive Humanities Portal and Google Scholar. For this purpose, the search strategy was defined as "(ecolodge)" or "(eco-lodges)". This phase of data collection includes articles published up to February 2024, due to the time frame of the search. Therefore, articles published after this date are not included in this study. In addition, to increase the accuracy of the work, two people carried out the article search in the above databases. No criteria were applied to include articles in the present study based on field of study, year of publication or journal, and articles were searched and analyzed in the indexed databases and the specified time frame. In addition, the paradigm funnel was used to examine the scientific dynamics in the field of eco-lodges.

Results

The publications were divided into four groups according to their subject area: geography, architecture, tourism and other. The results show that geography had the largest share in terms of publication diversity, with a total of 35 out of 74 articles. An analysis of the publication timeline shows an increase in research; the subject under study has attracted the attention of researchers with the growth of ecolodge establishments. In terms of geographical region, Khorasan Razavi was the study area with 11 articles, followed by Gilan and Isfahan with 9 articles each, making them the most studied regions. In terms of scientific analysis, 33 studies

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

had a quantitative approach, 24 had a qualitative approach and 17 had a mixed approach, with most data collected through questionnaires and interviews. In the classification of articles related to ecolodges, 17 articles were placed in the first level, which means that 22.97% of the studies focused on empirical observations in different areas related to these accommodations. The second level of the paradigm, which included the largest number of articles, mainly used statistical analysis methods to organize data, going beyond identification and description by analyzing and discovering relationships between variables. 52 articles, or 70.27% of the studies, were categorized in the second level using analytical methods. The third level, with 5 articles, had the smallest proportion of studies that contributed to the development of knowledge about ecolodges by using a data-driven approach and qualitative analysis. No study was placed in the fourth level of the paradigm funnel. The articles were classified into 15 thematic groups, including architecture, sustainable development, customer orientation, quality management, empowerment, business development, crisis management, entrepreneurship, tourism development, socio-cultural development, business management, marketing, rural development, spatial planning and social responsibility.

Conclusions

One of the most important points in the scientific development of ecolodges is that most studies are at the first and second level. This means that the existing research literature cannot be expected to provide much theory-based knowledge and in-depth evaluation results regarding ecolodges. Since most studies have focused on describing and analyzing the factors influencing various issues, often with an applied approach, future studies should pay attention to basic and developmental research. This issue is of great importance given the increase in the number of studies in recent years. Sustainable development and economic development have the highest number of articles. Given the principles and objectives of ecotourism and the need to align it with sustainability concepts, it is not surprising that sustainable development has attracted more attention from researchers. In addition, as ecolodges aim to develop employment and businesses, many studies have emphasized the conditions, potentials and capabilities that facilitate the creation, development and sustainability of these accommodations. The two dominant themes are derived from the most obvious issues related to ecolodges.

Author Contributions

Conceptualization, N.Kazemi & F.Nickravesh; methodology, N.Kazemi; software N.Kazemi; validation, N.Kazemi & F.Nickravesh.; formal analysis, N.Kazemi.; investigation, N.Kazemi; data curation, N.Kazemi & F.Nickravesh; writing—original draft preparation, N.Kazemi; writing—review and editing, N.Kazemi & F.Nickravesh; visualization, N.Kazemi; supervision, N.Kazemi; project administration, N.Kazemi. All authors have read and agreed to the published version of the manuscript.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

Data Availability Statement

Not applicable

Acknowledgements

Not applicable

Ethical considerations

The authors avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

مسکن و محیط روستا
شاپا چاپی: ۴۹۹۴ - ۲۰۰۸ شاپا الکترونیکی: ۶۲۱۵ - ۲۵۸۸
Homepage: https://jhre.ir

پژوهش در اقامتگاه‌های بوم‌گردی ایران؛ تحلیلی مبتنی بر قیف پارادایم و مرور سیستماتیک

نسرین کاظمی[1]✉، فاطمه نیک‌روش[2]

۱. نویسنده مسئول، استادیار، گروه مدیریت و اقتصاد گردشگری، دانشکده گردشگری، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: nasrinkazemi@ut.ac.ir
۲. دانشجوی دکتری، گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: nickravesh.f@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۰۹
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۳/۰۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۲۰
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۷/۰۹

کلیدواژه‌ها:
اقامتگاه بوم‌گردی،
تحلیل سیستماتیک،
قیف پارادایم،
توسعه پایدار،
توسعه کسب‌وکار

چکیده

هدف: باوجود رشد تعداد اقامتگاه‌های بوم‌گردی و پژوهش‌های منتشرشده، تاکنون مطالعه‌ای به واکاوی، طبقه‌بندی و درنهایت پویایی تغییرات دانش علمی ارائه‌شده در این زمینه برای روشن نمودن مسیر آتی پژوهش‌ها نپرداخته است. ازاین‌رو، این مطالعه به بررسی ماهیت تلاش‌های پژوهشی در زمینه اقامتگاه‌های بوم‌گردی از نگاه پارادایم علمی پرداخته تا ضمن تعیین رایج‌ترین روش‌های علمی استفاده‌شده برای پژوهش در این حیطه، مشخص نماید کدام دانش علمی بیشترین سهم از مطالعات مرتبط را دارد.

روش پژوهش: پژوهش حاضر اقدام به تحلیل و ارزیابی دانش منتشرشده در ایران با تلفیق مرور سیستماتیک و قیف پارادایم نموده است. برای جستجو و یافتن مقالات مرتبط مهم‌ترین پایگاه‌های نمایه‌کننده مقالات علمی شامل نورمگز، مگیران، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، پرتال جامع علوم انسانی و Google Scholar انتخاب شدند.

یافته‌ها: ۷۴ مقاله در نشریات علمی کشور در رابطه با اقامتگاه‌های بوم‌گردی منتشر شده‌اند. چهار زمینه جغرافیا، گردشگری، معماری و مدیریت زمینه‌های غالب در ادبیات علمی بوم‌گردی‌های هستند. نتایج حاکی از قرار داشتن اکثر مطالعات در سطح اول و دوم قیف پارادایم است؛ این بدان معنا است ادبیات تحقیق موجود بیشتر شامل مشاهدات تجربی و توصیفی است. مقالات در ۱۵ گروه موضوعی شامل معماری، توسعه پایدار، مشتری‌مداری، مدیریت کیفیت، توانمندسازی، توسعه کسب‌وکار، مدیریت بحران، کارآفرینی، توسعه گردشگری، توسعه فرهنگی–اجتماعی، مدیریت کسب‌وکار، بازاریابی، توسعه روستایی، برنامه‌ریزی فضایی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی طبقه‌بندی شدند. دراین‌بین بیشترین سهم متعلق به توسعه پایدار و توسعه کسب‌وکار است.

نتیجه‌گیری: علی‌رغم رشد مطالعات در حوزه بوم‌گردی، خلأهایی در زمینه‌های نظیر توسعه پایدار روستایی، کارآفرینی و بازاریابی مشاهده می‌شود. مطالعات آتی با بهره‌گیری از رویکردهای نظری و بررسی تطبیقی تأثیر عوامل مختلف بر بوم‌گردی‌ها، می‌توانند به توسعه دانش در این حوزه کمک شایانی نمایند. علاوه بر این، نتایج حاکی از ضرورت توجه به مباحث روز همچون فناوری‌های هوشمند و شبکه‌های اجتماعی آنلاین با کاربرد رویکردهای مختلف همچون تحلیل شبکه و تحلیل‌های مبتنی بر کلان داده موجود در دنیای مجازی در رابطه با اقامتگاه‌های بوم‌گردی است.

استناد: کاظمی؛ نسرین، نیک‌روش؛ فاطمه (۱۴۰۳). پژوهش در اقامتگاه‌های بوم‌گردی ایران؛ تحلیلی مبتنی بر قیف پارادایم و مرور سیستماتیک. *مسکن و محیط روستا*، ۴۳ (۱۸۷)، ۷۱-۸۲. https://doi.org/10.22034/43.187.6

ناشر: پژوهشکده سوانح طبیعی.

© نویسندگان.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

مقدمه

به فراخور رشد گردشگری و افزایش تقاضا برای گونه‌های مختلف گردشگری، خدمات و محصولات آن نیز متنوع شده و در پی آن کسب‌وکارهای مختلف در صنعت گردشگری به وجود آمده است (de Grosbois & Fennell, 2022). ازجمله کسب‌وکارهای گردشگری به‌ویژه در عرصه‌های طبیعت‌گردی و روستاهای هدف گردشگری، اقامتگاه بوم‌گردی است. بوم‌گردی‌ها نوعی اقامتگاه منحصربه‌فرد در بازار گردشگری هستند که در تلاش برای برآوردن فلسفه و اصول اکوتوریسم مطرح شدند (Fennell & de Grosbois, 2023). این اقامتگاه‌ها کسب‌وکارهای کوچک‌مقیاس هستند که عمدتاً در محیط‌های طبیعی، با امکانات محلی و در انطباق با معماری بومی و سیمای طبیعی منطقه ساخته می‌شوند و گاه خانه‌های قدیمی هستند که پس از مرمت تبدیل به اقامتگاه شده‌اند (El Anssary, 2016). ارائه تجربه خاص برای گردشگران با غذاهای محلی و تعامل با طبیعت (Mafi et al., 2020). حفاظت از محیط طبیعی و فرهنگی منطقه، استفاده از معماری و مصالح بومی، مدیریت خانوادگی و مشارکت جامعه محلی نیز مورد تأکید بوم‌گردی‌ها هستند (Salih & Abaas, 2022; Fazli et al., 2021).

در دهه‌های اخیر، باتوجه‌به اهمیت اقامتگاه‌های بوم‌گردی مطالعات مختلفی در نقاط مختلف جهان انجام شده است. برای نمونه، کیم لیان چان و باوم[1] (۲۰۰۷) در مطالعه‌ای که در مالزی انجام دادند، عوامل انگیزشی اکوتوریست‌ها در اقامتگاه بوم‌گردی را بررسی نمودند. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که اکوتوریست‌ها عمدتاً به دلیل ویژگی‌های مقصدی (عوامل کششی) که اقامتگاه بوم‌گردی واقع شده، جذب می‌شوند. احمد و حسن[2] (۲۰۲۰) در پژوهشی به ارزیابی وضع موجود اقامتگاه‌های بوم‌گردی در مصر پرداختند. نتایج آن‌ها نشان داد که اقامتگاه‌های بوم‌گردی فرصتی عالی برای ترویج گردشگری در تونس هستند. اما چالش‌هایی همچون ضعف بازاریابی و فروش در بسیاری از اقامتگاه‌ها، نبود برنامه‌های مشخص برای تبلیغ بوم‌گردی‌ها و حذف اقامتگاه‌های بوم‌گردی در طرح‌های تبلیغاتی و شرکت‌های گردشگری مانع از ارتقای این اقامتگاه در روستاهای تونس شده است. فنل و گرابویس[3] (۲۰۲۳) چهارچوبی برای ارزیابی اصول اکوتوریسم و ارتباط با پایداری در اقامتگاه‌های بوم‌گردی در پنج بعد تمرکز بر طبیعت، الزامات اخلاقی، پایداری زیست‌محیطی، توسعه جامعه، و آموزش و تحقیق ارائه دادند. نتایج نشان‌دهنده سطوح بالای ارتباط در هر پنج بعد و حضور چهار گروه متمایز ارتباطات سفارشی، ارتباطات انتخابی، ارتباطات متوسط و ارتباطات ضعیف از بوم‌گردی‌ها بر اساس رویکرد آن‌ها به ارتباطات اصول اکوتوریسم است. در ایران نیز مطالعاتی در رابطه با اقامتگاه‌های بوم‌گردی انجام گرفته است. فتوحی گلریز و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی نقش این اقامتگاه‌ها در توسعه و رونق گردشگری غذا در ماسوله پرداختند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که وجود اقامتگاه‌های بوم‌گردی و حضور گردشگران در روستاها باعث ارتقای زندگی جامعه محلی شده است. رابطه بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه گردشگری غذا نیز مثبت و معنادارای است. وزین و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای عوامل مؤثر بر موفقیت کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی در شهرستان‌های جنوب شرقی استان اصفهان را بررسی نموده‌اند. نتایج پژوهش‌های آن‌ها حاکی از تأثیرگذاری عناصر تسهیلگر بیرونی، نوآوری‌های مدیریتی و برنامه‌ریزی اقامتگاه و فعالیت‌های عملیاتی پایداری بر موفقیت کسب‌وکار بوم‌گردی‌ها است. محمدی گرفمی و همکاران (۲۰۲۲) به تحلیل نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در اقتصاد روستاهای شهرستان رشت پرداختند. نتایج آن‌ها نشان می‌دهد که ایجاد اقامتگاه بوم‌گردی در شهرستان رشت، بیشترین تأثیر را بر اشتغال زنان داشته است. همچنین تحلیل رگرسیون نشان داد که اقامتگاه بوم‌گردی بر شاخص اشتغال و ارتقاء درآمد ساکنین روستایی بیشتر از شاخص حفظ ظرفیت‌های تولید و رونق کسب‌وکار مؤثر بوده است.

پیشینه پژوهش

با بررسی پیشینه تحقیق شاهد افزایش تعداد مقالات منتشرشده در حوزه اقامتگاه‌های بوم‌گردی با رویکردهای مختلف هستیم. باتوجه‌به اهمیت اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه مناطق روستایی و گردشگری، پیش‌بینی می‌شود در سال‌های آینده

1. Kim Lian Chan & Baum
2. Ahmed & Hassan
3. Fennell & de Grosbois

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]
[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

پژوهش‌های بیشتری در این زمینه انجام شود. بنابراین، جهت درک بهتر رویکردها و روش‌های مطالعاتی در این حیطه، واکاوی، طبقه‌بندی و درنهایت پویایی تغییرات دانش علمی ارائه‌شده در رابطه با اقامتگاه بوم‌گردی، مطالعه حاضر برای پاسخ به سؤالات زیر به تحلیل پژوهش‌های منتشرشده در نشریات علمی کشور می‌پردازد.

۱. ماهیت تلاش‌های پژوهشی در زمینه اقامتگاه‌های بوم‌گردی از نگاه پارادایم علمی چگونه است؟

۲. رایج‌ترین روش‌های علمی استفاده‌شده برای بررسی و تحلیل اقامتگاه‌های بوم‌گردی در ادبیات علمی موجود چیست؟

۳. حیطه‌های موضوعی موردبررسی در رابطه با اقامتگاه‌های بوم‌گردی چه مواردی هستند و کدام حیطه‌ها بیشتر در ادبیات تحقیق مشاهده می‌شوند؟

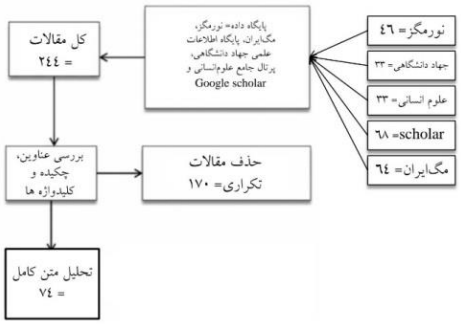
۴. کدام دانش علمی بیشترین سهم از مطالعات مرتبط را دارد؟

۵. پاسخ سؤالات مطرح‌شده نه‌تنها تصویری از ادبیات علمی مرتبط با اقامتگاه‌های بوم‌گردی در زمینه رویکردها و روش‌های علمی، حیطه‌های موضوعی و دانشی ارائه خواهد داد بلکه مسیر پژوهش‌های آتی را نیز با مشخص شدن موضوعات مورد تأکید، موضوعاتی که کمتر بدان‌ها توجه شده، سطوح علمی ارائه‌شده روشن خواهد نمود.

روش‌شناسی پژوهش

گرداوری داده‌ها، پایگاه‌های نمایه‌کننده و استراتژی جستجو

برای جستجو و یافتن مقالات مرتبط مهم‌ترین پایگاه‌های نمایه‌کننده مقالات علمی شامل نورمگز، مگیران، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، پرتال جامع علوم انسانی و Google Scholar انتخاب شدند. بدین منظور، استراتژی جستجوی به‌صورت (اقامتگاه بوم‌گردی) یا (اقامتگاه بومگردی) یا (اقامتگاه‌های بوم‌گردی) یا (اقامتگاه‌های بومگردی) تعریف شد. این مرحله از گرداوری داده‌ها به دلیل تاریخ زمانی جستجو شامل مقالاتی است که تا بهمن سال ۱۴۰۲ منتشر شده‌اند. بنابراین، مقاله‌های منتشرشده پس‌ازاین تاریخ، در مطالعه حاضر شامل نشده‌اند. همچنین به‌منظور افزایش دقت کار، جستجوی مقالات توسط دو نفر در پایگاه‌های مورداشاره انجام گرفت (شکل ۱).

شکل ۱. فرایند جستجو و انتخاب مقالات

قیف پارادایم

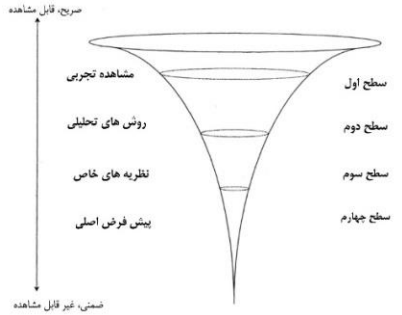
برتون[4] و همکاران (۲۰۰۳) برای تحلیل ادبیات تحقیق، ابزاری مفهومی تحت عنوان قیف پارادایم ارائه دادند که بتوان با استفاده از آن به واکاوی، طبقه‌بندی و درنهایت پویایی تغییرات در یک زمینه علمی پرداخت. آنها چهار سطح را برای قیف پارادایم پیشنهاد داده‌اند (شکل ۲). سطح اول قیف شامل مقالاتی است که با شناسایی شکاف‌های ادبیات تحقیق از مشاهدات تجربی برای تعیین واقعیت استفاده می‌نمایند (Rajabzadeh et al., 2021). در سطح دوم با تمرکز بر روش‌های تحلیلی، پژوهشگران به جستجوی سازوکارهای می‌پردازند که بتواند با بهره‌گیری از آن‌ها صحت نظریه را با داده‌های گردآوری‌شده نشان دهند (Berthon et al., 2003). سطح سوم قیف تمرکز بر نظریه‌ای خاص است تا صحت نظریه سنجیده شود؛ بنابراین، فرایند پژوهش با تفسیر سازوکارهای مولد نظری گزاره‌های تجربی مرتبط انجام می‌گیرد (Berthon et al., 2003; Shafiee et al.,

4. Berthon

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

2020). درنهایت، سطح چهارم قیف بر فرضیات عمیق تمرکز دارد تا صحت یا سقم هسته اصلی مفروضات متافیزیکی تعیین شوند (Breazeale, 2009; Berthon et al., 2003).

شکل ۲. سطوح قیف پارادایم در بررسی ادبیات تحقیق (Berthon et al., 2003)

یافته‌های پژوهش

نشریات در چهار گروه جغرافیا، معماری، گردشگری و سایر نشریات طبقه‌بندی شدند. همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد.

بیشترین سهم ازنظر تنوع نشریات در گروه جغرافیا قرارگرفته که درمجموع ۳۵ مقاله در این گروه از نشریات منتشر شده‌اند. پس‌ازآن بیشترین فراوانی متعلق به گروه نشریات گردشگری با انتشار ۲۷ مقاله است. همچنین، نشریات گردشگری و توسعه، مهندسی جغرافیای سرزمین، پژوهش‌های گردشگری و توسعه پایدار، برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری به ترتیب با انتشار ۸، ۵، ۴ و ۴ مقاله بیشترین سهم از انتشار مقالات در موضوع موردبررسی را دارند. نگاهی به سایر نشریات حاکی از تنوع موضوعی نشریات شامل مدیریت، کارآفرینی، فناوری، علوم اجتماعی، کشاورزی و فرهنگ دارد.

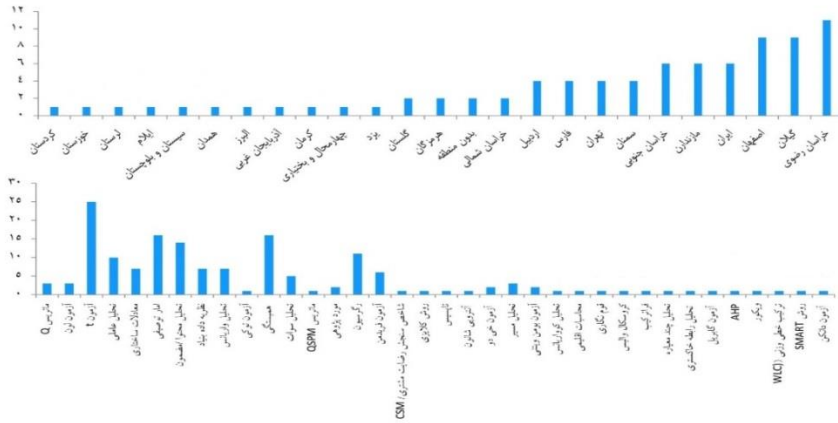
جدول ۱. نشریات، سال و تعداد مقالات منتشرشده

جغرافیا	معماری	گردشگری	سایر
مطالعات جغرافیایی مناطق خشک (۱)	باغ نظر (۱)	پژوهش‌های گردشگری و توسعه پایدار (۴)	رشد فناوری (۱)
تحقیقات جغرافیایی (۱)	مرمت و معماری ایران (۱)	مطالعات اجتماعی گردشگری (۲)	علوم مدیریت ایران (۱)
محیط‌شناسی (۱)	معماری شناسی (۱)	مطالعات مدیریت گردشگری (۲)	شباک (۱)
مهندسی جغرافیایی سرزمین (۵)	-	گردشگری و توسعه (۸)	پژوهش‌های کارآفرینی و نوآوری (۱)
برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا) (۱)	-	برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری (۴)	نامه انسان‌شناسی (۱)
برنامه‌ریزی و آمایش فضا (۱)	-	گردشگری شهری (۲)	راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی (۱)
جغرافیا و مطالعات محیطی (۳)	-	پژوهش گردشگری (۱)	جامعه، فرهنگ و رسانه (۱)
جغرافیا (۱)	-	گردشگری و اوقات فراغت (۱)	زن در توسعه و سیاست (۱)
جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای (۱)	-	گردشگری فرهنگ (۱)	مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی (۱)
نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی (۱)	-	فصلنامه جغرافیایی فضایی گردشگری (۲)	-
پژوهش‌های نوین علوم جغرافیایی، معماری و شهرسازی (۱)	-	-	-
علوم زیست‌محیطی و دانش جغرافیا (۱)	-	-	-

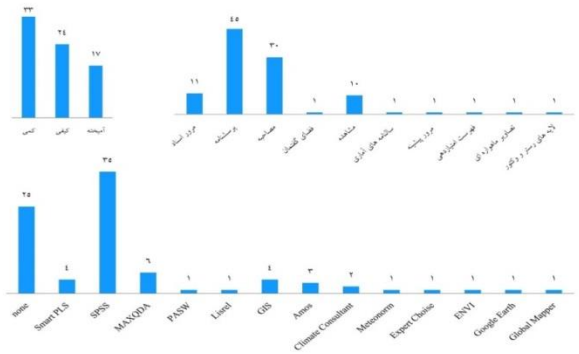
		سال	تعداد
علوم محیطی (۲)	-		
جغرافیا و توسعه (۱)	-	۱۳۹۰	۱
پژوهش‌های روستایی (۳)	-	۱۳۹۲	۱
مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی (۲)	-	۱۳۹۷	۲
اقتصاد فضا و توسعه روستایی (۱)	-	۱۳۹۸	۵
مسکن و محیط روستا (۲)	-	۱۳۹۹	۱۲
جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای (۱)	-	۱۴۰۰	۱۱
جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای (۱)	-	۱۴۰۱	۲۴
روستا و توسعه (۱)	-	۱۴۰۲	۱۸
برنامه‌ریزی توسعه کالبدی (۱)	-	-	-
روستا و توسعه پایدار فضا (۱)	-	-	-
پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی (۱)	-	–	

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]
[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

تحلیل زمانی انتشار مقالات نشان‌دهنده افزایش پژوهش‌ها است؛ موضوع موردبررسی از آغاز دهه ۹۰ با رشد تعداد اقامتگاه‌های بوم‌گردی، توجه محققان را به خود جلب نموده است (جدول ۱). ازنظر منطقه جغرافیایی، خراسان رضوی منطقه موردمطالعه ۱۱ مقاله، گیلان و اصفهان هرکدام به‌صورت مجزا منطقه مطالعاتی ۹ مقاله بوده که بیشترین سهم متعلق به این استان‌ها هستند. سهم غالب استان‌های کشور یک مقاله است (شکل ۳). از بعد تحلیل علمی، ۳۳ مطالعه رویکرد کمی، ۲۴ مطالعه رویکرد کیفی و ۱۷ مطالعه رویکرد آمیخته داشته که بیشتر از پرسش‌نامه و مصاحبه برای گرداوری داده‌ها استفاده شده است (شکل ۴). بیشترین آزمون‌های آماری برای تحلیل داده‌ها، آزمون t، همبستگی و آماره‌های توصیفی ازجمله تحلیل میانگین هستند (شکل ۳) که عمدتاً با استفاده از نرم‌افزار SPSS تحلیل شده‌اند؛ ۳۵ مطالعه از این نرم‌افزار استفاده نموده و ۲۵ مطالعه از هیچ برنامه‌ای برای تحلیل داده استفاده نکرده یا در مقاله خود اشاره‌ای به این مورد نداشته‌اند (شکل ۴).

شکل ۳. توزیع جغرافیایی مناطق موردبررسی و آزمون‌های آماری و تحلیلی به‌کاررفته در مقالات اقامتگاه‌های بوم‌گردی

شکل ٤. رویکرد تحقیق، ابزار گرداوری و نرم‌افزارهای تحلیل داده در مقالات اقامتگاه‌های بوم‌گردی

تحلیل مقالات بر مبنای قیف پارادایم

در دسته‌بندی مقالات مرتبط با اقامتگاه‌های بوم‌گردی، ۱۷ مقاله در سطح اول قرار گرفتند؛ این بدان معنا است که ۲۲/۹۷ درصد از مطالعات به مشاهده تجربی در زمینه‌های مختلف با این اقامتگاه‌ها توجه داشته‌اند. بخشی از این مطالعات به مشاهده تجربی عناصر و مؤلفه‌های بومی معماری و انطباق آن‌ها در اقامتگاه‌های بوم‌گردی موردمطالعه‌شان پرداخته‌اند تا بدین ترتیب نه‌تنها به بازشناسی معماری بومی بلکه پایداری و نگهداشت آن و طراحی اقامتگاه‌هایی اصیل‌تر از رهگذر توصیف و شناسایی عناصر مرتبط کمک نمایند. علاوه بر این، توسعه پایدار یکی دیگر از حیطه‌هایی بود که برخی نویسندگان با استفاده از مشاهده تجربی به بررسی آن در اقامتگاه‌های بوم‌گردی توجه داشته‌اند. این گروه از پژوهش‌ها در تکاپوی تحقق اهداف توسعه پایدار اقدام به شناسایی عناصر سنتی معماری نموده‌اند که می‌توانند به توسعه پایدار کمک نماید و برخی دیگر فارغ از معماری به عناصر اقلیمی و منابع انرژی توجه داشته‌اند که در راستای پایداری قابل توضیح باشند. توسعه کسب‌وکارهای از نوع اقامتگاه‌های بوم‌گردی نیز

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

گروه دیگری از مطالعات سطح اول هستند که پتانسیل‌ها، چالش‌ها، نقاط قوت و ضعف این اقامتگاه‌ها را شناسایی و توصیف نموده‌اند (Montazeri Shahtouri et al., 2022; Ghasemi & Hamedfar, 2023).

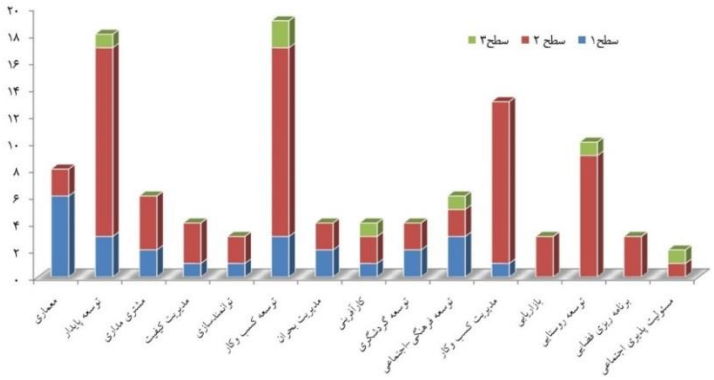
سطح دوم پارادایم که بیشترین تعداد مقالات را شامل می‌شود عمدتاً با بهره‌گیری از روش‌های تحلیل آماری به سازمان‌دهی داده‌ها پرداخته و با تحلیل و کشف روابط بین متغیرها فراتر از شناسایی و توصیف رفته‌اند. ۵۲ مقاله یعنی ۷۰/۲۷ درصد مطالعات با کاربرد روش‌های تحلیلی در سطح دوم دسته‌بندی شدند. عمدتاً موضوعات بررسی‌شده در این گروه مرتبط با توسعه کسب‌وکار و کارآفرینی، مدیریت کسب‌وکار و بازاریابی، توسعه پایدار و توسعه روستایی بودند. مطالعات مرتبط با توسعه پایدار با تحلیل متغیرهای پایداری و داشتن اهداف کاربردی در اندیشه تقویت رضایت و کیفیت خدمات این کسب‌وکارها، کاستن از تأثیرات و پیامدهای منفی آن‌ها بوده‌اند (Doosti-Irani et al., 2023; Hashemi et al., 2022). در گروه دیگر مطالعات تحلیلی توسعه کسب‌وکارها با محوریت کارآفرینی قرار دارند که به تحلیل عوامل مؤثر بر موفقیت این نوع از کسب‌وکارها، نحوه تأثیرگذاری این عوامل و ویژگی‌های مدیران و نیروی انسانی بوم‌گردی‌های پرداخته‌اند (Vazin et al., 2023; Yaghoubi et al., 2018).

گروه دیگر از مطالعات این سطح بر تحلیل نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه روستایی تمرکز دارند. این پژوهش‌ها بر ظرفیت این اقامتگاه‌ها در توسعه اشتغال، افزایش سطح درآمد روستائیان، تنوع‌بخشی و رونق اقتصاد روستایی با محوریت گردشگری تأکید نموده‌اند (Mohamadi Garfami et al., 2022). در مطالعات مرتبط با مدیریت کسب‌وکار و بازاریابی بر تبیین روابط ساختاری متغیرها و شاخص‌های مؤثر بر ارزش برند اقامتگاه بوم‌گردی، جذب مشتری، رضایت و وفاداری مشتری تأکید شده است (Rahimi & Rezaei, 2022; Ghasemi & Khoob, 2021; Mododi Arkhodi et al., 2021).

سطح سوم با ۵ مقاله کمترین سهم از مطالعات را شامل می‌شود که با به‌کارگیری رویکرد داده بنیاد و تحلیل کیفی به توسعه دانش در رابطه با اقامتگاه‌های بوم‌گردی کمک نموده‌اند. نتایج مقالات این گروه در صورت تقویت و ارتقا می‌تواند به تئوری‌سازی در حیطه چرخه عمر اقامتگاه‌ها بوم‌گردی (Sadin, & Pourtaheri, 2020)، الگوهای فکری حاکم بر تأثیرات این اقامتگاه‌ها (Hassan Pour et al., 2021)، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و فرهنگی (Kazemian et al., 2020; Saidi, 2023)، رفتارهای کارآفرینانه (Aghdasi et al., 2022) یاری رساند. به دلیل آنکه هیچ‌یک از مقالات به مفاهیم ژرف و پیچیده هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی، روش‌شناسی و ارزش‌شناسی مرتبط با اقامتگاه‌های بوم‌گردی نپرداخته بودند، هیچ مطالعه‌ای در سطح چهارم قیف پارادایم قرار نگرفت.

تحلیل موضوعی و محتوایی مقالات

مقالات در ۱۵ گروه موضوعی شامل معماری، توسعه پایدار، مشتری‌مداری، مدیریت کیفیت، توانمندسازی، توسعه کسب‌وکار، مدیریت بحران، کارآفرینی، توسعه گردشگری، توسعه فرهنگی–اجتماعی، مدیریت کسب‌وکار، بازاریابی، توسعه روستایی، برنامه‌ریزی فضایی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی طبقه‌بندی شدند (شکل ۵). توسعه کسب‌وکار و توسعه پایدار بیشترین سهم از موضوعات موردبررسی را شامل می‌شوند و کمترین سهم متعلق به مسئولیت‌پذیری اجتماعی، برنامه‌ریزی فضایی، بازاریابی و توانمندسازی است.

شکل ۵. سهم موضوعی مقالات در سطوح قیف پارادایم

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

معماری: از مجموع ۸ مقاله مرتبط با معماری اقامتگاه‌های بوم‌گردی، ۶ مقاله در سطح اول و ۲ مقاله در سطح دوم قیف پارادایم دسته‌بندی شدند. با قرار گرفتن بیشتر این مقالات در سطح اول می‌توان نتیجه گرفت که این حیطه موضوعی به توصیف و ارائه شواهد تجربی محدود شده است. مقالات معماری به شناسایی عوامل مؤثر در طراحی اقامتگاه‌های بوم‌گردی، انطباق آن با اصول و سبک معماری بومی و ویژگی‌های منطقه موردمطالعه پرداخته، تا بدین طریق به بازشناسی عناصر و سبک معماری بومی، حفظ میراث معماری و طراحی اقامتگاه‌هایی سازگار با شرایط جغرافیایی و زیست‌محیطی منطقه در راستای اهداف توسعه پایدار کمک نمایند. همچنین برخی از مقالات این گروه با بازشناسی عناصر ذکرشده با پرداختن به نقشی که این اقامتگاه‌ها می‌توانند در آشنایی بوم‌گردان با سنت‌ها و سبک زندگی محلی داشته باشند، هدفی فراتر از شناسایی عناصر بومی معماری همچون حمایت از توسعه گردشگری به‌ویژه گردشگری روستایی، فرهنگی و قومی را مطرح نموده‌اند.

توسعه پایدار: با پرداختن ۱۸ مقاله به این مسئله، یکی از پرتکرارترین حیطه‌های موضوعی در رابطه با اقامتگاه‌های بوم‌گردی، توسعه پایدار است که باتوجه‌به اصول اولیه حاکم بر آن‌ها یعنی انطباق با مباحث پایداری به‌ویژه پایداری اجتماعی و محیطی قابل توجیه است؛ تلاقی این موضوع با معماری، کسب‌وکارها و توسعه روستایی گواه این امر است. بیشترین مقالات این گروه (۱۴ مورد) در سطح دوم قرار داشته که نشان می‌دهد غالب محققان با استفاده از آزمون‌های آماری سعی در تحلیل اهداف پایداری، زمینه‌ها و موانع تحقق آن در این گروه‌ها از کسب‌وکارها برآمدند. همچنین، باتوجه‌به قرار داشتن بخش قابل‌توجهی از بوم‌گردی‌ها در روستاها، برخی از مقالات با در نظر گرفتن اهداف پایداری به توسعه روستایی و تقویت گردشگری روستایی توجه داشته‌اند.

مشتری‌مداری: تنها ۶ مقاله، شامل ۴ مقاله در سطح دوم و ۲ مقاله در سطح اول قیف پارادایم، به مشتری‌مداری در اقامتگاه‌های بوم‌گردی توجه نموده‌اند. باتوجه‌به اهمیت رضایت مشتری در صنعت گردشگری، توجه به این مسئله در بوم‌گردی‌ها نیز اهمیت دارد. این موضوع نشان‌دهنده آن است که این نوع اقامتگاه‌ها در کنار حفاظت از ارزش‌ها و میراث بومی معماری، باید به مسائل مرتبط به کیفیت خدمات نیز توجه داشته باشند. اندک مطالعات مذکور نشان می‌دهند که چگونه معماری و عناصر مرتبط در اقامتگاه با میزان رضایتمندی گردشگران مرتبط بوده و بر اهمیت توجه به رضایت گردشگران و شناسایی محرک‌ها و موانع این مسئله در اقامتگاه‌های بوم‌گردی تأکید نموده‌اند.

مدیریت کیفیت: تنها چهار مقاله به بررسی و تحلیل مباحث مرتبط با کیفیت در اقامتگاه‌های بوم‌گردی آن‌هم در سطح دوم (سه مقاله) و اول (یک مقاله) توجه داشته‌اند. این گروه از مطالعات به شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های کیفیت ارائه خدمات در اقامتگاه‌های بوم‌گردی پرداخته‌اند تا بدین طریق چهارچوبی را برای کیفیت خدمات در این اقامتگاه‌ها ارائه دهند. نتایج این گروه از مطالعات نشان می‌دهد که کیفیت بازتابی از امکانات رفاهی، عناصر معماری و دکوراسیون، پاسداشت شاخص‌های بومی، رفتارهای نیروی انسانی، تعهد به اصول توسعه پایدار در این اقامتگاه‌هاست که بر رضایت و تجربه مشتری و ترغیب وفاداری وی تأثیر می‌گذارد. نکته دیگر، همبستگی شاخص‌های کیفیت با پایداری و استمرار فعالیت اقامتگاه‌های بوم‌گردی است.

توانمندسازی: سه مطالعه در سطح اول (۱ مقاله) و دوم (۲ مقاله) پارادایم به توصیف و تحلیل این موضوع پرداخته‌اند. این موضوع در دو گروه از ذی‌نفعان شامل نیروی انسانی بوم‌گردی‌های (مالکان و شاغلین) و مردم محلی بررسی شده است. توانمندسازی از ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی موردتوجه قرار گرفته و نکته حائز اهمیت پرداختن به گروه زنان است. این گروه از مطالعات بیانگر نتایج متفاوت در سه بعد توانمندسازی هستند که باتوجه‌به تفاوت در مناطق موردمطالعه آن‌ها، این تفاوت قابل توضیح است. درمجموع برای گروه اول ذی‌نفعان، توانمندسازی اقتصادی نیازمند تقویت بیشتری بوده و در گروه زنان توانمندی اجتماعی باتوجه‌به محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی جوامع محلی اهمیت بسیار دارد. نکته دیگر در ارتباط با این موضوع نقشی است که اقامتگاه‌های بوم‌گردی می‌توانند در توسعه گردشگری در مناطق محلی و بدین طریق در ارتقای کیفیت زندگی مردم ایفا نمایند. با چنین برداشتی یکی از اهداف بوم‌گردی‌ها، رونق گردشگری در منطقه و درنهایت اشتغال‌زایی و افزایش درامد و بهبود سطح کیفی زندگی مردم محلی است؛ که باتوجه‌به فصلی بودن مشاغل روستایی، نرخ بالایی بیکاری و مهاجرت نیروی انسانی درروستاها حائز اهمیت است؛ این موارد با توسعه محلی نیز رابطه دارد.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

توسعه کسب‌وکار: منظور از این موضوع که با ۱۹ مقاله بخش قابل‌توجهی از ادبیات تحقیق بوم‌گردی‌ها را شامل می‌شود، مطالعاتی هستند که بر شرایط، پتانسیل‌ها و توانمندی‌های تأکید دارند که زمینه‌ساز ایجاد، توسعه و استمرار فعالیت اقامتگاه‌ها هستند. به‌بیان‌دیگر، توسعه کسب‌وکارهای از نوع اقامتگاه‌های بوم‌گردی به چه شرایطی نیاز دارد یا چه مسائلی می‌تواند شکل‌گیری و توسعه آن‌ها را با چالش روبه‌رو نماید. مطابق با نتایج این گروه از مطالعات، وجود بستر مناسب برای توسعه گردشگری همچون وجود جاذبه‌ها و تقاضای گردشگری، تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در این بخش، ضرورت اشتغال‌زایی، حمایت مسئولان مواردی هستند که ظرفیت ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی را در منطقه‌ای تعیین می‌نمایند. از طرفی، مشکل تأمین سرمایه، ضعف در زیرساخت‌های موردنیاز برای توسعه گردشگری، تعصبات و استقبال اندک جامعه محلی، آسیب‌پذیری محیطی برای توسعه گردشگری، ایجاد و توسعه کسب‌وکارهای اقامتی از نوع بوم‌گردی‌های را با چالش روبه‌رو می‌سازند. در خلأ این عوامل و یا زوال آن‌ها، استمرار فعالیت و بقای این گروه از کسب‌وکارها دچار رکود خواهد شد.

مدیریت بحران: باوجود اثبات صنعت گردشگری –که اقامتگاه‌های بوم‌گردی نیز بخشی از این صنعت محسوب می‌شوند– به‌عنوان یکی از آسیب‌پذیرترین بخش‌ها در مقابل طیف گسترده‌ای از بحران‌ها، این موضوع تا زمان بروز اخیرترین بحران جهانی یعنی کرونا، در مورد بوم‌گردی‌ها مورد غفلت واقع شده بود. این موضوع با ۴ مقاله وارد ادبیات تحقیق بوم‌گردی‌ها شده و نشان از آسیب‌پذیری این اقامتگاه‌ها در بعد اقتصادی و اجتماعی دارد. باتوجه‌به جریان مالی محدودتر این نوع اقامتگاه‌ها، تأثیرات آسیب‌های مالی ناشی از بحران‌ها، بحران شغلی و تأثیرات روانی که در پی ضرر مالی، مالکان این اقامتگاه‌ها متحمل می‌شوند اهمیت بسیار دارد. همچنین، باتوجه‌به اینکه، بوم‌گردی‌ها غالباً در گروه مشاغل خرد و خانوادگی طبقه‌بندی می‌شوند، دامنه این پیامدها ضرورت توجه به تأثیرات اجتماعی را نیز مطرح می‌سازد. در شرایط بحران سلامت، نگرش‌های منفی جامعه میزبان به گردشگری تقویت شده و توسعه گردشگری محلی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد.

کارآفرینی: کسب‌وکارهای از نوع خرد و خانوادگی که با جامعه روستایی نیز تطابق بیشتری دارند، موضوع کارآفرینی سازگار با محیط روستایی را در گردشگری مطرح می‌نماید. به همین دلیل جای تعجب نخواهد داشت که کارآفرینی یکی از محورهای موضوعات مرتبط با پژوهش‌های اقامتگاه بوم‌گردی باشد؛ هرچند علی‌رغم این اهمیت به‌ویژه در سایه نرخ بیکاری که یکی از مهم‌ترین دلایل مهاجرت روستا–شهری تعریف شده است، مطالعات اندکی (۴ مقاله) مرتبط با این موضوع در ادبیات تحقیق بوم‌گردی‌ها به چشم می‌خورد. این گروه از مطالعات به شناسایی چالش‌های پیش‌روی کارآفرینان اقامتگاه‌های بوم‌گردی توجه داشته و تأمین سرمایه، ضعف زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های محیطی را از مهم‌ترین چالش‌ها می‌دانند. در سویه مقابل نیز، نتایج پژوهش‌های مرتبط همین عوامل را در کنار سیاست‌گذاری، آموزش و عوامل اجتماعی–فرهنگی بر کارآفرینی و اشتغال پایدار بوم‌گردی‌های مؤثر دانسته که با تأثیرگذاری بر مکانیسم‌های عرضه و تقاضا، اکوسیستم کارآفرینی بوم‌گردی را شکل می‌دهند. علاوه بر این، زنان کارآفرین در این حیطه که ممکن است به دلیل شرایط فردی، اجتماعی و اقتصادی با چالش بیشتری مواجه گردند به حمایت و پذیرش فرهنگی نیاز دارند.

توسعه گردشگری: ۴ مطالعه به بررسی و تحلیل نقش اقامتگاه‌ها در توسعه گردشگری توجه نموده‌اند؛ این مطالعات به بحث در مورد روند توسعه گردشگری به صورت کلی و همچنین توسعه گونه‌های گردشگری پرداخته‌اند. این اقامتگاه‌ها با ایجاد تنوع در گونه‌های اقامتگاهی، بر تجربه گردشگران تأثیر گذاشته و با ارائه فرصتی متناسب با مناطق کمتر توسعه‌یافته به ارائه خدمات مرتبط در این مناطق در راستای توسعه گردشگری یاری می‌رسانند. آن‌ها با عرضه و حتی برندسازی عناصر بومی مانند غذای محلی و فرهنگ قومی قادر به ترویج گونه‌های مرتبط گردشگری همچون گردشگری قومی و گردشگری غذا هستند. این هدف‌گذاری با تکیه بر اصول زیربنایی تأسیس این نوع اقامتگاه‌ها قابل توجیه است.

توسعه فرهنگی–اجتماعی: این موضوع با ۶ مقاله در گروهی از مطالعات به چشم می‌خورد که هدف آن‌ها ارائه شواهدی از نگرش مردم به اقامتگاه‌های بوم‌گردی و تأثیری است که ازطریق توسعه گردشگری بر زندگی مردم می‌گذارند. همچنین، برخی مطالعات که به دنبال شناساندن فرهنگ قومی و اصالت فرهنگ ازطریق اقامتگاه‌های بومی برآمده‌اند. اهداف ذکرشده در سطح اول قیف پارادایم به شناسایی و معرفی سازوکارهای توسعه فرهنگی و اجتماعی در این گروه از اقامتگاه‌ها توجه داشته‌اند. توسعه

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

فرهنگی–اجتماعی در سطوح دوم و سوم پارادایم نیز تحلیل شده است؛ اقامتگاه بوم‌گردی برای اصالت فرهنگی ملزم به شناخت و هدف‌گذاری و آمیختن این اصالت در تجربه مهمانان هستند. این اقامتگاه‌ها در مسیر توسعه اجتماعی تأثیرگذاری‌ها از نوع مثبت و منفی خواهند داشت که برای توسعه اجتماعی و فرهنگی باید موردتوجه قرار گیرند؛ برای نمونه تأثیر آن‌ها بر مهاجرت روستایی، افزایش مشارکت گروه‌های مختلف به‌ویژه زنان روستایی و سازوکار تغییر مناسبات اجتماعی در گذار از جامعه سنتی با توسعه گردشگری چگونه خواهد بود.

مدیریت کسب‌وکار: ۱۳ مقاله مسائلی را بررسی نموده‌اند که عمدتاً مرتبط با مدیریت و نیروی انسانی بوم‌گردی‌های است؛ این گروه از مطالعات در پژوهش حاضر با محور موضوعی مدیریت کسب‌وکار دسته‌بندی شدند. مهارت و دانش اندک یا غیرتخصصی مدیریت و نیروی انسانی شاغل در این نوع کسب‌وکار سبب ضعف نوآوری در ارائه خدمات به گردشگران، عدم آگاهی و آشنایی از گردشگری و خواسته‌های تقاضا در این بخش، ایجاد برند و ارزش برند، وفادار ساختن مشتریان، تأثیرگذاری بر تجربه مهمان و غفلت از توسعه پایدار و حفاظت زیست‌محیطی می‌گردد. این موارد هرچند می‌توانند تحت تأثیر عوامل خارجی نیز قرار گیرند اما به سهم خود تابعی از مهارت و دانش مدیریت و شاغلین بوم‌گردی‌ها نیز خواهند بود.

بازاریابی: علی‌رغم اهمیت بحث بازاریابی برای کسب‌وکارها، فقط ۳ مقاله به تحلیل بازاریابی برای اقامتگاه‌های بوم‌گردی در سطح دوم پارادایم توجه داشته‌اند. این مطالعات بر اهمیت جذب گردشگر با استفاده از ابزارهای برنامه‌ریزی استراتژیک، طرح راهبردهای بازاریابی در انطباق با شرایط این اقامتگاه‌ها که عمدتاً در روستاها واقع شده‌اند، شناسایی عوامل مؤثر بر وفاداری گردشگران به اقامتگاه‌های بوم‌گردی پرداخته‌اند که بازتابی از کیفیت خدمات ارائه‌شده، عناصر ظاهری و معماری، رفتار نیروی انسانی شاغل در اقامتگاه‌ها، پاسخ‌گویی به مشتریان است. البته نکته قابل‌توجه بازاریابی سبز است که در انطباق با اهداف و اصول اولیه بوم‌گردی‌های است؛ این مفهوم با تأکید بر عنصر پایداری مباحث بازاریابی سبز را در ابعاد مختلف همچون تعهد اخلاقی سبز، اعتماد سبز به برند، تصویر برند سبز، رضایت سبز و .. طرح نموده که نشان می‌دهد برای تحقق تعهدات این نوع اقامتگاه‌ها، باید نگاه متفاوتی به بازاریابی آن‌ها داشت.

توسعه روستایی: ادبیات تحقیق بوم‌گردی‌ها باتوجه‌به ارتباط نزدیک با مکان جغرافیایی غالب این اقامتگاه‌ها، با ۱۰ مقاله که عمدتاً هم در سطح دوم قیف پارادایم هستند، توجه بیشتری در مقایسه با غالب موضوعات به توسعه روستایی داشته است. همچنین، طرح توسعه گردشگری در سال‌های اخیر به‌عنوان یک راهبرد برای توسعه روستایی نیز ارتباط این موضوع با بوم‌گردی‌ها را نشان می‌دهد. آنچه تمرکز این گروه از مقالات بوده است، نقش و تأثیر بوم‌گردی‌ها بر توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی روستایی است؛ بوم‌گردی‌ها بر پایه تعهداتی که بر مبنای آن بنا می‌گردند باید حداکثر منافع را به جامعه و محیط محلی برسانند. ایجاد اشتغال و درآمد برای مردم محلی، تنوع‌بخشی به اقتصاد محلی، حفاظت از منابع طبیعی، ارتقا سطح آگاهی، ترجمان عناصر فرهنگی در ارتباط با توسعه روستایی هستند.

برنامه‌ریزی فضایی: ۳ مقاله در سطح دوم با رویکرد فضایی به اقامتگاه‌های بوم‌گردی توجه نموده‌اند. آنچه هدف موضوعاتی با رویکرد مطرح است، تحلیل شاخص‌های مرتبط در پهنه جغرافیایی مدنظر است. محدود مطالعات انجام‌شده با این رویکرد به برنامه‌ریزی فضایی حکمروایی زنجیره ارزش برای طراحی الگوی مطلوب اقامتگاه‌های بوم‌گردی، تعیین نقاط بهینه برای احداث و تحلیل فضایی شاخص‌های توسعه کیفی بوم‌گردی‌ها پرداخته‌اند که عمدتاً تابعی از شرایط جغرافیایی ازجمله شیب، دسترسی‌ها/فاصله به راه‌های ارتباطی، وجود زیرساخت‌ها، منابع آب سطحی و ... است.

مسئولیت‌پذیری اجتماعی؛ باوجود اهمیت این موضوع برای اقامتگاه‌های بوم‌گردی به دلیل تعهد آن‌ها به اصول پایداری که یکی از ابعاد آن بعد اجتماعی است، فقط ۲ مقاله آن را بررسی و تحلیل نموده‌اند. هر دو مطالعه بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی مالکان اقامتگاه‌ها تمرکز داشته و در این راستا به شناسایی شاخص‌های مرتبط و عملکرد آن‌ها پرداخته‌اند. این مطالعات، مسئولیت‌پذیری اجتماعی را تابعی از احترام، پاسخ‌گویی و سهیم شدن ذی‌نفعان محلی در فعالیت اقامتگاه بوم‌گردی تعریف می‌کنند؛ برای مثال، اشتغال‌زایی مستقیم و غیرمستقیم ازطریق اقامتگاه‌ها برای مردم محلی، حفاظت از میراث فرهنگی، حفاظت

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

از محیط‌زیست محلی. شناسایی این شاخص‌ها به مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی در درک و شناخت مسئولیت اجتماعی‌شان یاری می‌رساند.

نتیجه‌گیری

این مطالعه با هدف ارائه دانشی جامع از اقامتگاه‌ها بوم‌گردی در ادبیات علمی کشور انجام گرفته است. نتایج حاکی از قرار داشتن اکثر مطالعات در سطح اول و دوم است؛ این بدان معنا است که نمی‌توان از ادبیات تحقیق موجود چندان انتظار ارائه دانش نظریه‌محور و نتایج ژرف ارزش‌شناسی در رابطه با اقامتگاه‌های بوم‌گردی داشت. بنابراین، ازآنجاکه غالب مطالعات به توصیف و تحلیل مؤلفه‌های مؤثر بر موضوعات مختلف پرداخته و غالباً رویکرد کاربردی دارند، مطالعات آتی باید به پژوهش‌های بنیادین و توسعه‌ای توجه و اهتمام داشته باشند. این مسئله در سایه رشد تعداد مطالعات در سال‌های اخیر اهمیت بسیار دارد.

نظر به توسعه بوم‌گردی‌های در سراسر کشور، انتخاب اقامتگاه‌های موردمطالعه در استان‌های که به آن‌ها توجه نشده یا توجه اندکی شده است، اهمیت دارد. باتوجه‌به تنوع شرایط جغرافیایی، فرهنگی و حتی اقتصادی در مناطق و استان‌های مختلف کشور ضروری است که نحوه تأثیرگذاری این شرایط بر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در ابعاد مختلف بررسی و تحلیل شود؛ به‌عنوان نمونه مقایسه تحلیلی تأثیرگذاری شرایط جغرافیایی و فرهنگی استان‌ها بر نوع معماری و دکوراسیون بوم‌گردی‌ها یا تأثیرگذاری وضعیت اقتصادی، اجتماعی–فرهنگی و گردشگری استان‌ها بر الزامات کارآفرینی، مدیریت و توسعه این نوع کسب‌وکار. مطالعات آتی می‌توانند بر مبنای نتایج حاصل از منطقه موردمطالعه مقالات موجود به چنین مقایسه‌های تطبیقی از استان‌ها بپردازند.

آنچه در بین نتایج پژوهش حاضر اهمیت قابل‌توجهی دارد، نتایجی است که بر مبنای تحلیل موضوعی و محتوایی پژوهش‌های موجود، به دست آمده است. توسعه پایدار و توسعه کسب‌وکار بیشترین تعداد مقالات را دارند؛ باتوجه‌به اصول و اهداف حاکم بر بوم‌گردی و ضرورت انطباق آن با مفاهیم پایداری، جای تعجب ندارد که توسعه پایدار توجه محققان را بیشتر به خود جلب نماید. همچنین، ازآنجاکه بوم‌گردی‌ها به‌منظور توسعه اشتغال و کسب‌وکار هستند، بنابراین، مطالعات بسیاری بر شرایط، پتانسیل‌ها و توانمندی‌هایی تأکید داشته‌اند که زمینه‌ساز ایجاد، توسعه و استمرار فعالیت این اقامتگاه‌ها هستند. دو موضوع غالب برخاسته از بدیهی‌ترین مسائل مرتبط با اقامتگاه‌های بوم‌گردی هستند. این در حالی است که تحلیل موضوعی نشان‌دهنده تنوعی از موضوعات است که توجه اندکی بدان‌ها شده است. برای نمونه، انطباق این کسب‌وکار با مناطق روستایی و اهدافی که می‌توان در راستای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روستایی طرح نمود، نیازمند توجه بیشتری است. باوجود چهارچوب‌های نظری و مفهومی توسعه روستایی، در مطالعات موجود چندان توجهی بدان‌ها نشده است. بنابراین، سازوکار تأثیرگذاری و نقشی که بوم‌گردی‌های می‌توانند در توسعه روستایی داشته باشند چندان روشن نبود و روند دانشی خاصی را ارائه نمی‌دهد. کارآفرینی، مشتری‌مداری و بازاریابی موضوعاتی هستند که توجه محدودی به آن‌ها در ادبیات پژوهش اقامتگاه‌های بوم‌گردی شده است. علی‌رغم اهمیت این موضوعات برای هر نوع کسب‌وکاری، نتایج پژوهش‌های موجود به دلیل توجه اندک به مبانی نظری مربوط به این سه موضوع چندان به فرموله کردن چهارچوب نظری و تبیین مسائل مرتبط توجه نداشته‌اند. بنابراین، پژوهش‌های آتی با بهره‌گیری از طیف متنوعی از نظریات مطرح در کارآفرینی و مدل‌ها و روش‌های متنوع بازاریابی می‌توانند به موضوعات مرتبط با کارآفرینی و بازاریابی اقامتگاه‌های بوم‌گردی بپردازند.، در اولویت قرار گرفتن مدیریت بحران در گردشگری با وقوع کرونا سبب ورود این موضوع به ادبیات پژوهش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در سال‌های اخیر شد. نگاهی به پیشینه مرتبط با مدیریت بحران در گردشگری تنوعی از موضوعات مختلف همچون بقا و پایداری بوم‌گردی‌ها در بحران‌ها، ادراک و آمادگی مدیران و نیروی انسانی بوم‌گردی‌ها در برابر بحران و استراتژی‌ها برخورد با بحران در این نوع کسب‌وکار برای پژوهش‌های آتی مطرح می‌نماید. علاوه بر این، این موضوع حاکی از ضرورت توجه به سایر مباحث اخیر همچون فناوری‌های هوشمند و شبکه‌های اجتماعی آنلاین با کاربرد رویکردهای مختلف همچون تحلیل شبکه و تحلیل‌های مبتنی بر کلان داده موجود در دنیای مجازی در رابطه با اقامتگاه‌های بوم‌گردی است.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

References

Aghdasi, S., Omidi Najafabadi, M., & Farajollah Hosseini, S. J. (2022). Studying the ecotourism entrepreneurial behavior of rural women in Fars province using basic theory. Journal of Tourism and Development, 11(4), 51-64. doi: 10.22034/jtd.2021.304775.2450. (In Persian)

Ahmed, M. O., & Hassan, M. S. (2020). Ecolodges Promotion in Egypt: Assessing the Status Quo. *International Journal of Hospitality & Tourism Systems*, *13*(1).

Berthon, P., Nairn, A., & Money, A. (2003). Through the paradigm funnel: a conceptual tool for literature analysis. Marketing Education Review, 13(2), 55-66.

Breazeale, M. (2009). Word of mouse-An assessment of electronic word-of-mouth research. International Journal of Market Research, 51(3), 1-19.

de Grosbois, D., & Fennell, D. A. (2022). Sustainability and ecotourism principles adoption by leading ecolodges: learning from best practices. *Tourism Recreation Research*, *47*(5-6), 483-498.

Doosti-Irani, M., Basouli, M., & Asadi, M. M. (2023). The Effect of Perceived Greenwashing on Achieving Green Marketing Goals (Case Study: Isfahan Province Eco-Lodges). *Journal of Environmental Studies*, *49*(3), 279-296. doi: 10.22059/jes.2023.352468.1008374. (In Persian)

El Anssary, A. (2016). Interior dseign for the ecolodge: utilizing design tools in eco-tourism. *International design journal*.

Fazli, N., Rokneddin, A., & Pourtaheri, M. (2021). Measuring Satisfaction of Tourists from Ecolodge Resorts Quality by Using of CSM Index. *Tourism Management*, *16*(53), 33-72.

Fennell, D. A., & de Grosbois, D. (2023). Communicating sustainability and ecotourism principles by ecolodges: A global analysis. *Tourism Recreation Research*, *48*(3), 333-351.

Fotohi, M., Ilanloo, M., Ghasemi, A.A. (2023). The Role of Ecotourism Residences in the Development and Prosperity of Food Tourism in Iran (A Case of Masoleh in Gilan province). Geographical Journal of Tourism Space, (47), 19-34. (In Persian)

Ghasemi, M., & Hamedfar, S. (2023). Identifying the challenges faced by nomadic entrepreneurs Case study: Ecotourism residences of Qashqai nomads of Fars province. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Research*, *1*(1), 63-75. doi: 10.22034/eir.2023.168070. (In Persian)

Ghasemi, M., & Khoob, S. (2021). Optimal Strategies for Attracting Tourists to Rural Homesteads Using Strategic Planning Tools (Case study: Radkan-Chenaran County). *Geographical Engineering of Territory*, *5*(1), 15-28. doi: JGET-1909-1116(R1). (In Persian)

Hassan Pour, A., Soleimani, H., Gandomkar, A., Ghaffari, R. (2021). Determining and analyzing the conceptual models in impacts of ecotourism resorts in rural sustainable development (Case study: Moran section of Garmi county of Ardabil province). Journal of Geography and Environmental Studies, (38), 7-24. (In Persian)

Hashemi, H., Ziaei, M., Ghorbanizadeh, V., Jomehpour, M. (2022). A Development for Sustainable Business Model of Ecolodges. Roshd -e- Fanavari, (72), 1-13.

Kazemian, S., Malekzadeh, Gh., Farahi, M., Khorakian, A. (2020). Discovering the components of social responsibility for ecolodge managers in Iran. Social Studies in Tourism, (16), 145-168. (In Persian)

Kim Lian Chan, J., & Baum, T. (2007). Motivation factors of ecotourists in ecolodge accommodation: The push and pull factors. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, *12*(4), 349-364.

Mafi, M., Pratt, S., &Trupp, A. (2020). Determining ecotourism satisfaction attributes–a case study of an ecolodge in Fiji. *Journal of Ecotourism*, *19*(4), 304-326.

Mododi Arkhodi, M., Ezadbahksh, M., & Najafi Arkhodi, E. (2021). Identifying the Factors affecting Customers' Loyalty to Ecolodges Case study: Selected accommodations in South Khorasan. *Journal of Geography and Regional Development*, *18*(2), 168-139. doi: 10.22067/jgrd.2021.50992.0. (In Persian)

Mohamadi Garfami, A., Amar, T., & Goreyshi, M. B. (2022). Analysis of the role of ecotourism residences In the rural economy of Rasht city. *Geographical Engineering of Territory*, *6*(2), 487-505. (In Persian)

Montazeri Shahtouri, M., Estelagi, A., Vali Shariatpanahi, M. (2022). An Analyses of Tourism Development in Iran Emphasizing Eco-Tourism Resorts. GeoRes 2022; 37 (3): 459-466. (In Persian)

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]

Rahimi, A., & Rezaei, M. R. (2022). Explanation of structural relationship of the brand equity of an Ecolodge with the satisfaction of its tourists; Case study: Atashouni Ecolodge in the khor and Biabanak County, Isfahan Province. urban tourism, 9(1), 1-16. doi: 10.22059/jut.2022.334580.983. (In Persian)

Rajabzadeh, M., Elahi, S., Hasanzadeh, A., & Mehraeen, M. (2021). Internet of Things in Supply Chain Management: A Systematic Review Using the Paradigm Funnel Approach. Iranian Journal of Information Processing and Management, 37(1), 59-82. doi: 10.52547/jipm.37.1.59. (In Persian)

Sadin, H., Pourtaheri, M. (2020). Evaluating the Life Cycle of Resorts Case study: Turkmen Saharan Golestan Province. MJSP 2020; 24 (2) :201-229. (In Persian)

Saidi, S. (2023). An Ethnographic Research on the Role of Ecolodge in Family Dynamics. *Iranian Journal Of Antheropology*, *20*(36), 277-307. (In Persian)

Salih, Z. S., &Abaas, Z. R. (2022). Towards Sustainable Local Tourism to Conserve the Natural Environment: Foundations of Sustainable Ecolodge Design. In *Geotechnical Engineering and Sustainable Construction: Sustainable Geotechnical Engineering* (pp. 769-779). Singapore: Springer Singapore.

Shafiee, S., Rajabzadeh Ghatari, A., Hasanzadeh, A., & Jahanyan, S. (2020). Smart Tourism Destinations:A Systematic Review of Research Using the Paradigm Funnel Approach. *Tourism Management Studies*, *15*(49), 33-62. doi: 10.22054/tms.2020.11045. (In Persian)

Vazin, N., Yazdanpanah, H., & Saeedi, M. (2023). Analysis of the Factors Affecting the Success of Ecolodge Business (Case study: Southeastern counties of Isfahan Province). *Geography*, *20*(75), 107-127. (In Persian)

Yaghoubi, N. M., Morad Zadeh, A., & Arab, A. (2018). Evaluation of the effects of ecotourism empowering components on the network of beneficiaries. *Iranian journal of management sciences*, *13*(50), 82-103. (In Persian).

DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-02]

[DOI: https://doi.org/10.22034/43.187.6]